

PRZYKŁADOWY ARKUSZ MATURALNY Z JĘZYKA POLSKIEGO

Wtorek, 20 kwietnia 2021

Materiały: OldSchool; tekst: Sylwia Stolarczyk; konsultacja: Mariola Rokicka

Poziom podstawowy

Część I – rozumienie czytanego tekstu

Przeczytaj uważnie teksty, a następnie wykonaj zadania umieszczone pod nimi. Odpowiadaj na podstawie tekstów i tylko własnymi słowami – chyba że w zadaniu polecono inaczej. Udzielaj tyłu odpowiedzi, o ile jesteś poproszony.

Tekst do zadań I.1.–I.6.

Półroczne lato stanie się normą. I to nie jest dobra wiadomość

Jeżeli nie zatrzymamy zmian klimatycznych, letnie upały na półkuli północnej do końca wieku wydłużą się do pół roku, przekonują autorzy nowego badania.

Konsekwencje lata trwającego sześć miesięcy będą olbrzymie. Do życia w gorącu i słońcu dopasować się będą musiały (albo zginą) zwierzęta, a także większa część ludzkości. Chodzi tu zarówno o skutki wydłużonego okresu podwyższonych temperatur dla rolnictwa, jak i dla komfortu codziennego życia. Gdy dorastało pokolenie naszych dziadków, na półkuli północnej mieliśmy dość jasno zaznaczone cztery pory roku. Wszystko było przewidywalne i wszystko można było planować. Zmiany klimatu, poza wprowadzeniem szalonych ekstremów pogodowych (huragany, susze, ulew, upały czy mrozy), wprowadziły do naszego życia kompletną nieprzewidywalność.

– Lata stają się dłuższe i gorętsze, zimy krótsze i cieplejsze. Wszystko przez globalne ocieplenie. Coraz częściej wpadają mi w ręce raporty o klimatycznych anomaliami, jak „falszywa wiosna” czy śnieg w maju – zauważyła w informacji prasowej Yuping Guan, fizyk i oceanograf z Instytutu Oceanologii Morza Południowochińskiego Chińskiej Akademii Nauk. Naukowiec ten zajmujący się zmianami w funkcjonowaniu oceanów w szerokościach zwrotnikowych jest jednym z autorów nowego badania opublikowanego w czasopiśmie „Geophysical Research Letters” na temat coraz bardziej nieregularnych cykli sezonowych (pór roku).

Posługując się archiwalnymi danymi klimatycznymi od 1952 do 2011 roku, zmierzyl zmiany w długości trwania czterech pór roku na półkuli północnej. W jego opracowaniu lato definiowane jest przez 25 proc. najwyższych panujących w danym okresie temperatur, zima – odpowiednio 25 proc. najchłodniejszych. Z jego analiz wynika, że lato wydłużyło się średnio w ocenianym okresie z 78 do 95 dni, a zima skróciła się z 76 do 73 dni. Z kolei wiosna i jesień skróciły się odpowiednio ze 124 do 115 dni i z 87 do 82 dni. Zarówno wiosna, jak i lato zaczynają się wcześniej, a jesień i zima później. Największe zmiany w długości pór roku odnotowano w regionie Morza Śródziemnego i Wyżyny Tybetańskiej.

Jeżeli te trendy się nie zmienią i ocieplenie klimatu nie zostanie w żaden sposób spowolnione, do końca wieku zima będzie trwała niespełna dwa miesiące. Wiosna i jesień też ulegną znacznemu skróceniu. Guan zwraca uwagę, że wpływ zmian wywołanych długością pór roku już dziś widać na przykładzie okresów migracji ptaków czy kwitnienia roślin. W konsekwencji takiego niedopasowywania się część zwierząt może zacząć się pojawiać np. w obszarach lądowych, gdy wokół nie będzie jeszcze wystarczająco dużo pożywienia. Nieregularne pory roku będą też siał spustoszenie w rolnictwie, szczególnie częstszymi „falszowymi wiosnami” czy opóźnionymi przymrozkami, które mogą zniszczyć młode rośliny. Im dłuższy będzie okres wegetacyjny, tym dłużej ludzie będą narażeni na alergeny w postaci pyłków roślin i przenoszące choroby owady (komary np. będą też mogły przenosić się bardziej na północ kontynentów).

Na podstawie:

Jan Sochaczewski, *Półroczne lato stanie się normą. I to nie jest dobra wiadomość*, „Focus”, 10.03.2021, <https://www.focusnauka.pl/>

Zadanie I.1. (0–2)

Na podstawie tekstu wymień dwa dowody świadczące o postępujących zmianach klimatycznych na Ziemi.

Dowód 1.

.....
.....
.....

Dowód 2.

.....
.....
.....

Zadanie I.2. (0–2)

Uzupełnij poniższą tabelę. Z tekstu Jana Sochaczewskiego wypisz odpowiednie przykłady czasowników, określ ich osobę i liczbę oraz funkcję w tekście.

Przykład czasownika z tekstu	Osoba i liczba czasownika	Funkcja czasownika w tekście
		sygnalizuje wspólnotę między autorem a czytelnikami
		jest znakiem obiektywnej relacji autora
zginą		

Zadanie I.3. (0–2)

Podanym wypowiedziom A–C przyporządkuj funkcję, jaką każde z nich pełni w tekście. Wpisz odpowiedni numer wybrany spośród 1–5 do kolumny w tabeli.

Funkcja w tekście

- Określenie problemu.
- Odpowiedź na postawione pytanie.
- Zasygnalizowanie rozwinięcia omawianego wątku.
- Przywołanie autorytetu w celu uzasadnienia własnych poglądów.
- Podsumowanie rozważań.

Wypowiedzenie

- A. Konsekwencje lata trwającego sześć miesięcy będą olbrzymie.
B. Jeżeli nie zatrzymamy zmian klimatycznych, letnie upały na półkuli północnej do końca wieku wydłużą się do pół roku, przekonują autorzy nowego badania.
C. Coraz częściej wpadają mi w ręce raporty o klimatycznych anomaliami, jak „falszywa wiosna” czy śnieg w maju – zauważyła w informacji prasowej Yuping Guan, fizyk i oceanograf z Instytutu Oceanologii Morza Południowochińskiego Chińskiej Akademii Nauk.

A	
B	
C	

Zadanie I.4. (0–2)

Na podstawie tekstu wymień cztery przykłady konsekwencji globalnego ocieplenia.

-
-
-
-

Zadanie I.5. (0–2)

Dzięki jakim zabiegom kompozycyjnym i językowym autor zwiększa wiarygodność swojej wypowiedzi? Podaj dwa przykłady.

.....
.....
.....

Zadanie 1.6. (0–1)

Wskaż przyczynę użycia cudzysłowu w określeniu „falszywa wiosna”.

- A. Cudzysłów wskazuje na przytoczenie czyjejs wypowiedzi.
 B. Wyrażenie zostało użyte w znaczeniu ironicznym.
 C. Zaznaczone w ten sposób słowa należy odczytywać przenośnie.
 D. Cudzysłowem wyróżniono nazwę własną.

Tekst do zadań 2.1.–2.5.**Kobieta w języku polskim**

Kobieta zmienną jest, na co dowodów dostarcza sama etymologia. Istnieje co najmniej 20 teorii o pochodzeniu tego wyrazu, a przecież w języku polskim są jeszcze inne, nie mniej zagadkowe określenia płci żeńskiej. Jakże? Co na ten temat mają do powiedzenia mężczyźni?

Mąż i żona niekoniecznie tworzyli związek małżeński. Słowa te (prasłowiańskie *mъžb* i *žena*) początkowo stosowano również do odróżnienia płci biologicznej. Dla tego też fragment „Lamentu świętokrzyskiego”: „Zamęt ciężki dostał się mie, ubogiej żenie”, należy odczytywać jako: „Ciężkie strapienie spotkało mnie, nieszczęsną kobietę”. Zatem „żona” jest najprawdopodobniej pierwszym neutralnym określeniem kobiety w polszczyźnie.

O ile mianem ludzi od zawsze określano zbiorowość niezależnie od płci, o tyle człowiekiem początkowo mógł być jedynie męski członek rodu lub służby. „Ród” (łac. *genus*), podobnie jak „bogini” (stind. *gnā*), „królowa” (ang. *queen*) i „żona” mają wspólny rdzeń praindoeuropejski *gwen-* oznaczający „rodzić”. W XIX wieku kawaler nazywany był bezżonkiem lub bezżonkiem, a oświadczywszy się swojej wybrance, stawał się żenichem. Z kolei określenie „bezżenia” odnosiło się zarówno do mężczyzny niezamężnego, jak i kobiety niezamężnej. Gdy mąż był za bardzo oddany swojej żonie – czytają: zniewieściał – w XVIII wieku wołano na niego „żonkoś”.

Mniej więcej w XVI wieku „żona” zaczęła specjalizować się w byciu małżonką. Wówczas na kobietę zamężną – choć nie tylko – mówiono także „białogłowa” lub, w skróconej wersji, „bialka”. Nazwę tę mężatki zawdzięczają noszonej przez siebie białej chuście wiązanej na czubku głowy i zasłaniającej szyję oraz boki twarzy, zwanej podwiką, podwiczką lub podwiką. W takim nakryciu malarz Marcin Kober sportretował Annę Jagiellonkę.

Kobietę niekoniecznie zamężną i raczej nie pierwszej młodości nazywano babą. Słowo to kojarzy się z reguły negatywnie: stara baba, wredna, tłusta, nie mówiąc już o babsku i babsztylu. A mężczyzna, który płacze lub zachowuje się jak baba? Co innego babcia, babunia czy wypowiedziane ze współczuciem babina. Wyraz „babka” również dawniej występował w roli matki któregoś z rodziców, a także oznaczał akuszerkę (dziś zastąpioną przez położną).

Babcie często opowiadają swoim wnukom bajki, a w słowiańskiej mitologii ważną postacią była Baba-Jaga – stara, wstrętna wiedźma, która porywała dzieci. Trzeba podkreślić, że wiedźma pierwotnie oznaczała tę, która posiada wiedzę.

„Potężnymi być muszą bogowie, skoro stworzyli rzecz tak wielką, jaką jest sprzecznosc niewieścia” – uważała Eliza Orzeszkowa. Czy słusznie? Argumentów dostarcza etymologia: w staropolszczyźnie „niewieścia”, a następnie „niewiaśc” mogła być zarówno młoda osoba płci żeńskiej niebędąca w związku małżeńskim, jak i synowa (rzadziej narzeczona, panna młoda) oraz żona brata, a także służąca czy gospodyni. Niewiasta – czyli osoba, o której nic się nie wie – była jeszcze nieznaną rodzinie swojego męża.

Była już żona, niewiasta, białogłowa... i wreszcie do polszczyzny trafiła „kobieta”. A może tu się zrodziła? Skąd? Jak? Zdania na ten temat są podzielone. Jedno jest pewne – niezłe namieszala. O ile semantycznie sprawa prezentuje się dość jasno, o tyle etymologicznie to skomplikowany przypadek.

Na podstawie:

Agnieszka Warnke, *Kobieta w języku polskim*, Culture.pl, 5.03.2019, <https://culture.pl/pl>

Zadanie 2.1. (0–1)

Autorka w tekście zwróciła uwagę na cechę łączącą wyrazy: „bogini”, „królowa”, „żona”. Wyjaśnij, co mają ze sobą wspólnego wymienione wyrazy.

.....

Zadanie 2.2. (0–1)

Wyraz „babsko” to przykład

- A. zgrubienia
 B. zdrobnienia
 C. eufemizmu
 D. hiperboli

Zadanie 2.3. (0–2)

Na podstawie tekstu uzupełnij tabelkę, podając znaczenie etymologiczne wyrazów.

wyraz	znaczenie etymologiczne wyrazu
białogłowa	
niewiasta	
wiedźma	

Zadanie 2.4. (0–2)

a) Podaj autora i tytuł utworu, z którego pochodzi podany fragment.

Hrabia rzekł: „O kobieto dla mnie niepojęta!
 Dawniej w uczuciach twoich byłaś poetyczną,
 A teraz mi się zdajesz całkiem prozaiczną,
 Cóż są wasze małżeństwa, jeśli nie łańcuchy,
 Które związują tylko ręce a nie duchy?
 Wierzaj, są oświadczenia, nawet bez wyznania;
 Są obowiązki, nawet bez obowiązania!
 Dwa serca pałające na dwóch końcach ziemi,
 Rozmawiają jak gwiazdy promieniami drżącymi...
 Kto wie! może dla tego ziemia tak do słońca
 Dąży, i tak jest zawsze miłą dla miesiąca,
 Że wiecznie patrzą na się, i najkrótszą drogą
 Biegą do siebie – ale zbliżyć się nie mogą!”

„Dość już tego”, przerwała, „nie jestem planetą
 Z łaski Bożej, dość Hrabio, ja jestem kobietą;
 Już wiem resztę, przestań mi pleść ni to ni owo.
 Teraz ostrzegam: jeśli piśniesz jedno słowo,
 Ażeby ślub mój zerwać, to jak Bóg na niebie,
 Że z temi paznogciami przyskoczę do ciebie (...)”

Autor:

Tytuł:

b) Określ, kim jest bohaterka rozmawiająca z Hrabią, i opisz jej usposobienie.

.....

Zadanie 2.5. (0–3)

Napisz streszczenie tekstu Agnieszki Warnke *Kobieta w języku polskim* liczące 40–60 słów.

.....

Część II

– pisanie tekstu własnego w związku
 z tekstem literackim zamieszczonym w arkuszu

Wybierz temat i napisz wypracowanie.

• **Temat I.**

Czy możliwe jest porozumienie między ludźmi o różnym pochodzeniu i statusie społecznym? Odpowiedz na pytanie, odwołując się do fragmentu *Wesela* Stanisława Wyspiańskiego, całości utworu oraz wybranego tekstu kultury. Twoja praca powinna liczyć minimum 250 słów.

AKT I

CZEPIEC

Cóż tam, panie, w polityce?
 Chińczyki trzymają się mocno!?

DZIENNIKARZ

A, mój miły gospodarzu,
 mam przez cały dzień dosyć Chińczyków.

CZEPIEC

Pan polityk!

DZIENNIKARZ

Otóż właśnie polityków
mam dość, po uszy, dzień cały.

CZEPIEC

Kiedy to ciekawe sprawy.

DZIENNIKARZ

A to czytaj, kto ciekawy;
wiecie choć, gdzie Chiny leżą?

CZEPIEC

No, daleko, kajsii gdzieś daleko;
a panowie to nijak nie wiedzą,
że chłop chłopskim rozumem trafi,
choćby było i daleko.
A i my tu cytomy gazety
i syćko wiemy.

DZIENNIKARZ

A po co — ?

CZEPIEC

Sami się do światu garniemy.

DZIENNIKARZ

Ja myślę, że na waszej parafii
świat dla was aż dosyć szeroki.

CZEPIEC

A tu ano i u nas bywają,
co byli aże dwa roki
w Japonii; jak była wojna.

DZIENNIKARZ

Ale tu wieś spokojna. —
Niech na całym świecie wojna,
byle polska wieś zaciszna,
byle polska wieś spokojna.

CZEPIEC

Pon się boją we wsi ruchu.
Pon nos obśmiwajom w duchu. —
A jak my, to my się rwiemy
ino do jakiej bijacki.
Z takich, jak my, był Głowacki.
A, jak myślę, że panowie
duża by już mogli mieć,
ino oni nie chcom chcieć!

Na podstawie:

Stanisław Wyspiański, *Wesele*, Kraków 1972.

• Temat 2.

Jak w literaturze ukazane są kobiety? Odpowiedz na pytanie, odwołując się do fragmentu IV cz. *Dziadów* Adama Mickiewicza oraz wybranych tekstów kultury. Twoja praca powinna liczyć minimum 250 słów.

GUSTAW

Kobieto! puchu marny! ty wietrzna istoto!
Postaci twojej zazdroszą anieli,
A duszę gorszą masz, gorszą niżeli!...
Przebóg! tak ciebie osłepiło złoto!
I honorów świecąca bańka, wewnątrz pusta!
Bodaj!.. Niech, czego dotkniesz, przeleje się w złoto;
Gdzie tylko zwrócisz serce i usta,
Całuj, ściskaj zimne złoto!
Ja, gdybym równie był panem wyboru,
I najcudniejsza postać dziewicza,
Jakiej Bóg dotąd nie pokazał wzoru,
Piękniejsza niżli aniołów oblicza,
Niżli sny moje, niżli poetów zmyślenia,
Niżli ty nawet... oddam ją za ciebie,
Za słodycz twego jednego spojrzenia!
Ach! i gdyby w posagu
Płynęło za nią wszystkie złoto Tagu,

Gdyby królestwo w niebie,
Oddałbym ją za ciebie!
Najmniejszych względów nie zyska odemnie,
Gdyby za tyle piękności i złota
Prosiła tylko, ażeby jej luby
Poświęcił małą częśćkę żywota,
Którą dla ciebie całkiem poświęca daremnie!
Gdyby prosiła o rok, o pół roka,
Gdyby jedna z nią pieszczota,
Gdyby jedno mgnienie oka,
Nie chcę! nie! i na takie nie zezwolę śluby.

(surowo)

A ty sercem oziębłem, obojętną twarzą,
Wyrzekłaś słowo mej zguby
I zapaliłaś nieczne ogniska,
Którymi łańcuch wiążący nas pryska,
Które się wiecznym piekłem między nami żarzą,
Na moje wieczne męczarnie!
Zabiłaś mię, zwodnico! Nieba cię ukarzą,
Sam ja... nie puszcze bezkarnie...
Idę, zadrżycie odmienie!

(dobywa sztylet i ze wściekłą ironią)

Błyskotkę niosę dla jasných panów!
Ot, tym wina utoczę na ślubne toasty...
Ha! wyrodku niewiasty!
Śmiertelne ścisnę wkoło szyi twojej wieńce!
Idę jak moją własność do piekła zagrabić, Idę!...

(wstrzymuje się i zamyśla)

O nie, nie... nie!... żeby ją zabić,
Trzeba być trochę więcej niż pierwszym z szatanów!
Precz to żelazo!

(chowa).

Niech ją własna pamięć goni,

(Ksiądz odchodzi.)

Niech ją sumienia sztylety ranią!
Pójdę, lecz pójdę bez broni,
Pójdę tylko spojrzeć na nią.
W salach, gdzie te od złota świecące pijaki
Przy godowym huczą stole!
Ja w tej rozdartej sukni, z tym liściem na czole,
Wnijdę i stanę przy stole...

Na podstawie:

Adam Mickiewicz, *Dziady cz. IV*, Wrocław 1983.

• Temat 3.

Zinterpretuj podany utwór. Postaw tezę interpretacyjną i ją uzasadnij. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 250 słów.

Maria Pawlikowska-Jasnorzewska

Czas, krawiec kulawy

Czas jak to Czas, krawiec kulawy,
z chińskim wąsem, suchotnik żwawy,
coraz to inne skrawki przed oczy mi kładzie,
spoczywające w ponurej szufladzie.
Czarne, bure, zielone i wesołe w kratki,
to zgrzebne szare płótno, to znów atlas gładki.
Raz – coś błysło jak złotem,
zamigotało zielonym klejnotem,
zateczyło na zgięciu,
zachrzęściło w dotknięciu...
Więc krzyknęłam: „Ach! z tego, z tego chcę mieć suknię!”
Lecz Czas, jak to Czas, zły krawiec, tak pod wąsem fuknie:

„To sprzedane do nieba – cała sztuka –
szczęśliwy, kto ten skrawek widział – niech większego szczęścia nie szuka”.

– To rzekłszy, schował prędko próbkę do szuflady,
a mnie pokazał sukno barwy – czekolady. –

Na podstawie:

M. Pawlikowska-Jasnorzewska, *Poezje*, t. 1, Warszawa 1958.

Wypracowanie

na temat nr

KARTA ODPOWIEDZI

Cz. 1 – rozumienie czytanego tekstu

Zadanie 1.

Numer zadania	Odowiedź	Liczba punktów	Zasady przyznawania punktów
1.1.	1. Lata stają się dłuższe i gorętsze, zimy krótsze i cieplejsze. 2. Coraz częstsze klimatyczne anomalie, jak „falszywa wiosna” czy śnieg w maju.	(0–2)	2 pkt – poprawne podanie dwóch dowodów 1 pkt – poprawne podanie jednego dowodu 0 pkt – niepoprawne odpowiedzi lub brak odpowiedzi
1.2.	Przykład czasownika z tekstu	Osoba i liczba czasownika	Funkcja czasownika w tekście
	nie zatrzymamy mieliśmy	1 os. l. mn.	sygnalizuje wspólnotę między autorem a czytelnikami
	zauważa zmierzył zwraca	3 os. l. poj.	jest znakiem obiektywnej relacji autora
	zginą	3 os. l. mn.	prognozowanie przyszłych wydarzeń
1.3.	Poprawna odpowiedź A 3 B 1 C 4	(0–2)	2 pkt – trzy poprawne przyporządkowania 1 pkt – dwa poprawne przyporządkowania 0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi
1.4.	Na przykład: anomalie pogodowe (huragany, susze, ulewy, upały czy mrozy), spustoszenie w rolnictwie, przedłużenie się sezonowej alergii na pyłki roślin, ludzie będą narażeni na choroby przenoszone przez owady z egzotycznych krajów	(0–2)	2 pkt – poprawne wymienienie czterech przykładów 1 pkt – poprawne wymienienie dwóch przykładów 0 pkt – wymienienie jednego przykładu, błędnych przykładów lub brak odpowiedzi
1.5.	<ul style="list-style-type: none"> cytowanie opinii znawców (przywoływanie nazwisk ekspertów w dziedzinie globalnego ocieplenia) stosowanie terminologii naukowej 	(0–2)	2 pkt – poprawne wymienienie jednego zabiegu kompozycyjnego i jednego zabiegu językowego 1 pkt – poprawne wymienienie jednego zabiegu kompozycyjnego lub jednego zabiegu językowego 0 pkt – niepoprawne odpowiedzi lub brak odpowiedzi
1.6.	C. Zaznaczone w ten sposób słowa należy odczytywać przenośnie.	(0–1)	1 pkt – wskazanie poprawnej odpowiedzi 0 pkt – wskazanie niepoprawnej odpowiedzi lub brak odpowiedzi

Zadanie 2.

Numer zadania	Odowiedź	Liczba punktów	Zasady przyznawania punktów
2.1.	Wyrazy „bogini”, „królowa”, „żona” mają wspólny rdzeń praindoeuropejski <i>guen</i> , który oznacza „rodzić”	(0–1)	1 pkt – poprawne wyjaśnienie 0 pkt – niepoprawne wyjaśnienie lub brak odpowiedzi
2.2.	A. zgrubienia	(0–1)	1 pkt – wskazanie poprawnej odpowiedzi 0 pkt – wskazanie niepoprawnej odpowiedzi lub brak odpowiedzi
2.3.	Białogłowa – wyraz pochodzi od białego nakrycia głowy, powszechnie stosowanego w dawnych wiekach przez kobiety. Niewiasta – kiedyś określenie kobiety, o której nic się nie wie. Wiedźma – pierwotnie oznaczała tę, która posiada wiedzę.	(0–2)	2 pkt – poprawne podanie etymologii trzech wyrazów 1 pkt – poprawne podanie etymologii dwóch wyrazów 0 pkt – błędne podanie etymologii wyrazów lub brak odpowiedzi
2.4.	a) Adam Mickiewicz <i>Pan Tadeusz</i> b) Przykładowa odpowiedź: Bohaterka, która rozmawia z Hrabią, to Telimena. Reprezentuje ona typ kobiety uwodzicielki, intrygantki. Cechuje ją silna osobowość, jest zdeterminowana, aby osiągnąć wytyczone cele.	(0–2)	2 pkt – poprawne wskazanie autora i tytułu utworu oraz trafne określenie i scharakteryzowanie bohaterki utworu 1 pkt – poprawne wskazanie autora i tytułu utworu oraz brak właściwego określenia i charakterystyki bohaterki utworu 0 pkt – brak poprawnego wskazania autora i tytułu utworu

2.5.	<p>Przykładowa odpowiedź</p> <p>Autorka wyjaśnia etymologię wyrazów związanych z szeroko rozumianą kobiecością. Z tekstu dowiadujemy się o pierwotnym znaczeniu takich wyrazów, jak: „żona”, „niewiasta”, „białogłowa”, „baba” czy „wiedźma”. W podsumowaniu czytamy, że najwięcej trudności sprawia wyjaśnienie etymologiczne wyrazu „kobieta”.</p>	(0–3)	<p>3 pkt – ze streszczenia wynika, jaki jest temat tekstu i co na ten temat powiedziano w tekście; adekwatny poziom uogólnienia, streszczenie logicznie spójne, właściwa liczba słów</p> <p>2 pkt – ze streszczenia wynika, jaki jest temat tekstu i co na ten temat powiedziano w tekście, ale [występują] zaburzenia dotyczące poziomu uogólnienia lub logicznej spójności streszczenia</p> <p>1 pkt – ze streszczenia wynika, jaki jest temat tekstu i co na ten temat powiedziano w tekście, ale [występują] zaburzenia dotyczące poziomu uogólnienia oraz logicznej spójności streszczenia</p> <p>0 pkt – odpowiedź błędna lub brak odpowiedzi</p>
------	---	-------	---

Część II

– pisanie tekstu własnego w związku z tekstem literackim zamieszczonym w arkuszu

• Temat I.

Czy możliwe jest porozumienie między ludźmi o różnym pochodzeniu i statusie społecznym? Odpowiedz na pytanie, odwołując się do fragmentu *Wesela* Stanisława Wyspiańskiego, całości utworu oraz wybranego tekstu kultury. Twoja praca powinna liczyć minimum 250 słów.

PRZYKŁADOWA REALIZACJA ROZPRAWKI

(KONSPEKT)

I Wstęp

1. Wpływ wykształcenia, wychowania, statusu materialnego na kształtowanie się światopoglądu człowieka.

2. Czynniki światopoglądowe, psychologiczne i językowe utrudniające porozumienie z drugim człowiekiem.

Teza:

Porozumienie między ludźmi o różnym pochodzeniu i statusie społecznym jest niemożliwe, nawet jeśli przyświeca im wspólna idea.

II Rozwinięcie

– uzasadnienie tezy

Interpretacja problemu w *Weselu* Stanisława Wyspiańskiego:

- Akcja *Wesela* rozgrywa się w 1900 roku w podkrakowskiej wsi Bronowice. Na przyjęcie weselne Jadwigi Mikołajczykówny i Lucjana Rydla zostają zaproszeni goście pochodzący z różnych warstw społecznych. Bohaterami *Wesela* są przedstawiciele inteligencji i chłopstwa, a także żydowskiej mniejszości narodowej.

- Zacytowany fragment *Wesela* pochodzi z aktu I. Czepiec, pisarz gminny Bronowic i wuj panny młodej, próbuje nawiązać rozmowę z dziennikarzem krakowskiego dziennika „Czas”. Mimo zainteresowania obydwu bohaterów polityką trudno jest im znaleźć wspólny język. Dziennikarz nie traktuje Czepca poważnie, zbywa go w rozmowie, dając do zrozumienia, że nie jest dla niego godnym rozmówcą: *A to czytaj, kto ciekawy; wiecie choć, gdzie Chiny leżą?* Czepiec nie pozostaje dłużny dziennikarzowi i zarzuca inteligencji psychiczną słabość, brak woli, aby myśli zamienić w konkretne działania: *A, jak myślę, że panowie duza by juz mogli mieć, ino oni nie chcom chcieć!*

- Rozmowa Radczyni z Kliminą to kolejny dowód, że porozumienie między ludźmi o różnym pochodzeniu i statusie społecznym jest niemożliwe. Radczyni z życzliwością odnosi się do Kliminy, jednak zupełnie się nie orientuje, jak wygląda życie na wsi. Nie wie, kiedy sieje się zboże, a kiedy zbiera plony, nie wspominając już o problemach, z jakimi na co dzień borykają się chłopcy.

- Zjednoczenie wszystkich warstw społecznych i zorganizowanie narodowego powstania było jedyną szansą dla Polaków na odzyskanie niepodległości. Między chłopami a inteligencją nie może jednak dojść do porozumienia. Inteligencja pogardza prostymi i niewykształconymi chłopami, którzy są energiczni i pełni zapału, ale także próżni i nieodpowiedzialni. Chłopcy z kolei mają żal do panów za dawne krzywdy. Nie potrafią zrozumieć ich inercji i braku ducha walki. Wspólne działanie mające na celu zorganizowanie zrywu narodowego okazuje się niemożliwe. Dramat Stanisława Wyspiańskiego ma pesymistyczne przesłanie.

Interpretacja problemu w wybranych tekstach kultury:

- Rozbrat między arystokracją a biedotą w *Lalce* Bolesława Prusa.
- Problem nierówności społecznej w *Ludziach bezdomnych* Stefana Żeromskiego.
- Niemożność porozumienia się między różnymi warstwami społecznymi w sprawie przyszłej wizji Polski na podstawie *Przedwiośnia* Stefana Żeromskiego.

III Zakończenie

1. Ludzie o różnym pochodzeniu i statusie społecznym nie potrafią się ze sobą porozumieć, ponieważ mają odmienne poglądy na świat.

2. Wspólne doświadczenia, nawet te najtragiczniejsze, jak zabory czy wojna, nie potrafią zjednoczyć ludzi.

• Temat 2.

Jak w literaturze ukazane są kobiety? Odpowiedz na pytanie, odwołując się do fragmentu IV cz. *Dziadów* Adama Mickiewicza oraz wybranych tekstów kultury. Twoja praca powinna liczyć minimum 250 słów.

PRZYKŁADOWA REALIZACJA ROZPRAWKI

(KONSPEKT)

I Wstęp

1. Role społeczne przypisywane kobietom na przestrzeni epok.

2. Wady i zalety płci pięknej.

Teza:

W literaturze kobiety przedstawiane są w sposób skrajny. Z jednej strony twórcy kreują wizerunek kobiet jako istot anielskich, pełnych dobroci i łagodności, z drugiej zaś ukazują kobiety jako złe, cyniczne i nieczule.

II Rozwinięcie

– uzasadnienie tezy

Interpretacja problemu w *Dziadach* cz. IV Adama Mickiewicza:

- Gustaw, główny bohater IV cz. *Dziadów*, w noc zaduszną zjawia się w domu księdza, który był jego dawnym nauczycielem. Gustaw opowiada księdzu dzieje swojej nieszcześliwej miłości, a następnie przebija się sztyletem. Okazuje się, że młodzieniec jest duchem samobójcy, który za karę co roku przybywa na ziemię, aby ujrzeć ukochaną i ponownie targnąć się na swoje życie.

- W przytoczonym fragmencie tekstu Gustaw nazywa ukochaną *puchem marnym, wietrzną istotą*, dając tym do zrozumienia, że wybranka jego serca okazała się niestała w uczuciach, czym skazała ich miłość na niepowodzenie.

- Gustaw opisuje ukochaną jako kobietę o nietuzinkowej urodzie, ale zepsutym wnętrzu: *Postaci twojej zazdroszczą anieli, A duszę gorszą masz, gorszą niżeli...* Najważniejszą wartością w jej życiu okazała się nie miłość, ale pieniądze i wygodne życie u boku człowieka o wysokim statusie społecznym: *tak ciebie oślepiło złoto I honorów świecąca bańka*.

- Bohater zarzeka się, że gdyby spotkał najpiękniejszą kobietę na świecie, która byłaby niebotycznie majątna, to i tak wolałby wieść życie z dawną wybranką serca. Jego ukochana nie myśli w podobnych kategoriach, ponieważ jest oziębła i cyniczna. Gustaw nie mógł zaoferować jej życia w luksusie, dlatego kobieta wyszła za mąż za człowieka bardziej majątnego i uprzywilejowanego.

- Poczucie odrzucenia i zdrada ukochanej wywołują w Gustawie najgorsze myśli. Pod wpływem gniewu bohater fantazjuje o zamordowaniu kochanki: *Ha! wyrodku niewiasty! Śmiertelne ścisnę wokół szyi twojej wieńce!* Ostatecznie stwierdza, że surowszą karą będą wyrzuty sumienia dręczące ją do końca życia, spowodowane jego samobójczą śmiercią.

Interpretacja problemu w wybranych tekstach kultury:

- Telimena z *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza jako przykład kobiety uwodzicielki. Bohaterka pragnie męskiej adoracji, prowadzi miłosną grę z przedstawicielami płci przeciwnej. Telimena jest egoistką, zależy jej jedynie na własnym szczęściu, nie potrafi zaakceptować, że Tadeusz zakochał się w jej podopiecznej. Czyni wszystko, aby udaremnić jej plany ożenku z Zosią.

- Lady Makbet z dramatu Williama Szekspira jako przykład kobiety demonicznej. Bohaterka przekonała męża do zamordowania króla Duncana, czego rezultatem było przejęcie przez małżonków władzy w królestwie.

- Penelopa z *Odysei* Homera jako przykład wiernej, kochającej żony. Gdy Odyseusz wyruszył na wojnę trojańską, jego żona z utęsknieniem czekała na powrót męża przez dwadzieścia lat. Zwodziła ubiegających się o jej rękę zalotników, ponieważ kochała Odyseusza i wierzyła, że kiedyś wróci on do Itaki.

III Zakończenie

1. Istnieją kobiety, które potrafią doprowadzić mężczyzn do zguby.

2. Kochające i wierne kobiety są ostoją każdego mężczyzny.

3. Kobiety w literaturze najczęściej są przedstawiane jako istoty zepsute lub szlachetne, co sprzeczne jest z naturą człowieka, każdy bowiem ma zarówno wady, jak i zalety.

Kryterium oceny rozprawki

A. Sformułowanie stanowiska wobec problemu podanego w poleceniu	(0–6)
Stanowisko jest adekwatne do problemu podanego w poleceniu	6 pkt
Stanowisko jest częściowo adekwatne do problemu podanego w poleceniu	3 pkt
Stanowisko jest nieadekwatne lub brak stanowiska	0 pkt
B. Uzasadnienie stanowiska	(0–18)
Uzasadnienie trafne, szerokie i pogłębione	18 pkt
Uzasadnienie trafne i szerokie	12 pkt
Uzasadnienie trafne, ale wąskie	8 pkt
Uzasadnienie częściowe	4 pkt
Brak uzasadnienia stanowiska	0 pkt
C. Poprawność rzeczowa	(0–4)
Brak błędów rzeczowych	4 pkt
Nie więcej niż jeden błąd rzeczowy	2 pkt
Błędy rzeczowe	0 pkt
D. Zamysł kompozycyjny	(0–6)
Kompozycja funkcjonalna	6 pkt
Zaburzenia funkcjonalności kompozycji	3 pkt
Brak zamysłu kompozycyjnego	0 pkt
E. Spójność lokalna	(0–2)
Pełna spójność wypowiedzi lub nieznaczne zaburzenia spójności	2 pkt
Znaczne zaburzenia spójności	1 pkt
Wypowiedź niespójna	0 pkt
F. Styl tekstu	(0–4)
Styl stosowny	4 pkt
Styl częściowo stosowny	2 pkt
Styl niestosowny	0 pkt
G. Poprawność językowa	(0–6)
Brak błędów lub nieliczne błędy nierażące	6 pkt
Liczne błędy nierażące lub nieliczne błędy rażące	3 pkt
Liczne błędy rażące	0 pkt
H. Poprawność zapisu	(0–4)
Zapis w pełni poprawny lub nieliczne błędy nierażące	4 pkt
Liczne błędy nierażące lub nieliczne błędy rażące	2 pkt
Liczne błędy rażące	0 pkt

UWAGA:

I Jeśli w kategorii A praca uzyska 0 punktów, egzaminator nie przyznaje punktów w pozostałych kategoriach.

II Jeśli w kategorii A praca uzyska 3 punkty, a w kategorii B – 0 punktów, egzaminator nie przyznaje punktów w pozostałych kategoriach.

III Jeśli praca składa się z mniej niż 250 słów, egzaminator przyznaje punkty tylko w kategoriach A, B i C.

IV Pojawienie się rzeczowego błędu kardynalnego dyskwalifikuje pracę – zdający otrzymuje 0 punktów.

• Temat 3.

Zinterpretuj podany utwór. Postaw tezę interpretacyjną i uzasadnij ją. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 250 słów.

Maria Pawlikowska-Jasnorzewska,
Czas, krawiec kulawy

PRZYKŁADOWA REALIZACJA INTERPRETACJI WIERSZA (KONSPEKT)

I Wstęp

1. Maria Pawlikowska-Jasnorzewska – poetka dwudziestolecia międzywojennego.

2. Odwieczne dążenie człowieka do osiągnięcia szczęścia.

3. Recepta na szczęśliwe życie według starożytnych greckich szkół filozoficznych (stoików, epikurejczyków, sceptyków, hedonistów).

Teza interpretacyjna: Dla człowieka szczęście na ziemi jest nieosiągalne.

II Rozwinięcie – uzasadnienie tezy

Interpretacja problemu w wierszu *Czas, krawiec kulawy* Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej

1. Analiza treści utworu:

• Bohater wiersza krawiec jest personifikacją czasu: *Czas jak to Czas, krawiec kulawy*. Podmiotem lirycznym w wierszu jest świadoma upływającego czasu kobieta.

• Kulawy krawiec sprzedaje w sklepie materiały tekstylne, co w sensie metaforycznym można odczytać jako sprzedaż ludzkich losów. Zakupy w sklepie są zaś metaforą życia, w którym człowiek pragnie osiągnąć szczęście.

• Krawiec prezentuje kobiecie najrozmaitsze materiały, co symbolizować może wybór człowieka spośród różnych modeli życia czy też postaw wobec samego siebie i świata: *coraz to inne skrawki przed oczy mi kładzie, spoczywające w ponurej szufladzie. Czarne, bure, zielone i wesołe w kratki, to zgrzebne szare płótno, to znów atlas gładki*.

• Kobieta nie może się zdecydować, który materiał wybrać, aż dostrzeże coś niezwykłego, co przypada jej do gustu: *Raz – coś błysło jak złotem, zamigotało zielonym klejnotem*. Okazuje się, że ten materiał nie jest na sprzedaż, ponieważ jest już zarezerwowany dla nieba.

• Materiał, którego krawiec nie chciał sprzedać kobiecie, symbolizuje szczęście, które jest nieosiągalne dla człowieka. Szczęście można urzecz, a nawet zbliżyć się do niego, ale niemożliwe jest w pełni zaznać szczęścia na ziemi.

2. Analiza formy utworu:

• Wiersz ma budowę ciągłą, wersy są różnej długości.

• W wierszu występują rymy parzyste np. *kulawy – żwawy, kładzie – szufladzie*

• Utwór zawiera liczne środki stylistyczne, takie jak: personifikację (*Czas, krawiec kulawy*), epitety (*chińskim wąsem, atlas gładki, zielonym klejnotem*), wykrzyknienia (*Ach! z tego, z tego chcę mieć suknię!*).

Konteksty interpretacyjne:

• Postać kulawego krawca można zestawić z Mojrami – greckimi boginiami losu. Pierwsza z nich, Kloto, przędła nić ludzkiego życia, druga, Lachesis, strzeżła nici, zaś trzecia, Atropos, przecinała nić. Starożytni Grecy wierzyli, że o ludzkim losie i szczęściu decydują siły wyższe. Bohaterka wiersza ma jedynie pozorny wpływ na własne życie, bowiem wybierając między materiałami, nie może otrzymać tego, czego naprawdę pragnie. Skazana jest na życie pełne nieszczęść, problemów i lęków związanych z przemijaniem i śmiercią.

III Zakończenie

1. Ludzkość od zarania dziejów próbowała odpowiedzieć na pytanie, czym jest szczęście i jak można je osiągnąć.

2. Człowiek na ziemi może doświadczyć jedynie chwilowego szczęścia, ponieważ ziemia jest miejscem niedoskonałym. Wiele religii niesie obietnicę wiecznego szczęścia, ale dopiero w zaświatach.

Kryterium oceny interpretacji utworu poetyckiego

A. Koncepcja interpretacyjna	(0–9)
Koncepcja niesprzeczna z utworem, spójna i obejmująca sensy niedosłowne	9 pkt
Koncepcja niesprzeczna z utworem, ale niespójna i/lub obejmująca w większości znaczenia dosłowne	6 pkt
Koncepcja częściowo sprzeczna z utworem	3 pkt
Brak koncepcji lub koncepcja całkowicie sprzeczna z utworem	0 pkt
B. Uzasadnienie tezy interpretacyjnej	(0–15)
Uzasadnienie trafne i pogłębione	15 pkt
Uzasadnienie trafne, ale niepogłębione	10 pkt
Uzasadnienie częściowo trafne	5 pkt
Brak trafnych argumentów uzasadniających interpretację	0 pkt
C. Poprawność rzeczowa	(0–4)
Brak błędów rzeczowych	4 pkt
Nie więcej niż jeden błąd rzeczowy	2 pkt
Błędy rzeczowe	0 pkt
D. Zamysł kompozycyjny	(0–6)
Kompozycja funkcjonalna	6 pkt
Zaburzenia funkcjonalności kompozycji	3 pkt
Brak zamysłu kompozycyjnego	0 pkt
E. Spójność lokalna	(0–2)
Pełna spójność wypowiedzi lub nieznaczne zaburzenia spójności	2 pkt
Znaczne zaburzenia spójności	1 pkt
Wypowiedź niespójna	0 pkt
F. Styl tekstu	(0–4)
Styl stosowny	4 pkt
Styl częściowo stosowny	2 pkt
Styl niestosowny	0 pkt
G. Poprawność językowa	(0–6)
Brak błędów lub nieliczne błędy nierażące	6 pkt
Liczne błędy nierażące lub nieliczne błędy rażące	3 pkt
Liczne błędy rażące	0 pkt
H. Poprawność zapisu	(0–4)
Zapis w pełni poprawny lub nieliczne błędy nierażące	4 pkt
Liczne błędy nierażące lub nieliczne błędy rażące	2 pkt
Liczne błędy rażące	0 pkt

UWAGA:

I Jeśli w kategorii A praca uzyska 0 punktów, egzaminator nie przyznaje punktów w pozostałych kategoriach.

II Jeśli w kategorii A praca uzyska 3 punkty, a w kategorii B – 0 punktów, egzaminator nie przyznaje punktów w pozostałych kategoriach.

III Jeśli praca składa się z mniej niż 250 słów, egzaminator przyznaje punkty tylko w kategoriach A, B i C.

IV Pojawienie się rzeczowego błędu kardynalnego dyskwalifikuje pracę – zdający otrzymuje 0 punktów.

BAZA TESTÓW Z ODPOWIEDZIAMI

1. Wejdź na stronę **Wyborcza.pl/kod2021**
2. **Aktywuj do 25 kwietnia kod: MAT19KW**
Kod uprawnia do bezpłatnego dostępu przez 2 miesiące do pakietu Premium Wyborcza.pl*
3. **Czytaj serwis Wyborcza.pl**
oraz **rozwiązuj testy na WYBORCZA.PL/EGZAMINY**

SPRAWDŹ, CZY ZDASZ!

*Jeśli nie wprowadzisz danych swojej karty płatniczej lub konta PayPal, nie będziesz mógł/mogła korzystać z usługi, pomimo wprowadzenia prawidłowego kodu aktywującego. Dane te wymagane w celu uiszczenia opłat za prenumeratę, począwszy od 3-ego miesiąca Twoje konto zostanie obciążone regularnymi miesięcznymi opłatami w wysokości 29,90 zł za korzystanie z Prenumeraty Pakiet Premium. W każdej chwili możesz zrezygnować z usługi. W razie pytań skontaktuj się pomoc@wyborcza.pl